

Z ODGOVOROM
NA SOVRAŽNI GOVOR

Svet za odziv na sovražni govor je bil ustanovljen v okviru projekta »Z (od)govorom nad sovražni govor«. Deluje kot samostojno in neodvisno telo.

3. javni odziv Sveta za odziv na sovražni govor

9. november 2015

Uvodna pojasnila o delovanju Sveta za odziv na sovražni govor

Svet za odziv na sovražni govor (Svet) uporablja definicijo Sveta Evrope, ki sovražni govor označuje kot »vsako obliko izražanja, ki širi, razpihuje, spodbuja ali opravičuje rasno sovraštvo, ksenofobijo, antisemitizem ali druge oblike sovraštva, ki temeljijo na nestrpnosti, kar vključuje nestrpnost, izraženo z agresivnim nacionalizmom in etnocentrizmom, diskriminacijo in sovraštvom proti manjšinam, migrantom ali osebam z migrantskim ozadjem«. Svet pri svojem delovanju upošteva tudi določbe Ustave Republike Slovenije in zakonov s področja enakega obravnavanja in prepovedi javnega izražanja sovraštva, nasilja in nestrpnosti.

Svet zbira pobude oziroma opozorila na primere, ki se ljudem zdijo sporni in vredni javnega odziva, a se lahko odziva na sovražni govor zgolj v skladu s svojimi omejenimi zmožnostmi. Cilj odzivov je z javno razpravo preseči atomizirajoče odzive posameznih akterjev, in da se na ta način lahko v okviru enega telesa reagira na pojave nestrpne in sovražne javne besede, tudi ko le-ti niso kazensko pregonljivi. Menimo namreč, da je treba z javno in poglobljeno razpravo opozarjati predvsem na pojave diskriminatornega govora, ki manjšinam oz. marginaliziranim skupinam zanika pravice ali jih obravnava na način, ki opravičuje njihov deprivilegiran položaj. Svet torej v svojih odzivih izhaja iz vprašanja, ali gre za simbolno podrejanje, promoviranje legitimnosti neenakopravnosti, neenakega obravnavanja, diskriminacije, izključevanja, nestrpnosti, nasilja ali sovraštva. Svet reagira torej le na napade na posamezne skupine (*ad rem*) in ne reagira, ko gre za napade na konkretnega posameznika (*ad personam*).

Vprašanje, kdaj in na kaj se odzivati, Svet dodatno osmišlja z večstopenjsko preverbo vsakega posameznega primera po naslednjem ključu: **a)** Ali je govor uperjen proti manjšinam? (Svet izjemoma obravnava tudi govor, objavljen na družbenih omrežjih, ki ga razširjajo javne osebnosti in institucije, če v njem izražajo pozive k poboju katerekoli družbene skupine.) **b)** Kdo se izreka in ali govori iz pozicije družbene moči in javnega vpliva? (Svet obravnava le tvite in Facebook objave javnih osebnosti oziroma organizacij in institucij, katerih izjave oziroma objave imajo javni domet in vpliv.) **c)** Kakšen je kontekst in namen sporočila? Ali ima tudi napadena skupina enake vzvode, da se zaščiti pred napadi in nanje javno odgovori? **d)** Primere, ki ustrezajo prvim trem kriterijem, Svet še dodatno podrobneje preuči.

Svet za odziv na sovražni govor je v obdobju med 24. junijem in 3. novembrom 2015 prejel oziroma obravnaval 15 novih pobud/primerov, vendar se za javni odziv odloči glede na že predstavljena merila. V vmesnem obdobju se je Svet odzval tudi z javnim pozivom k bolj odgovorni javni razpravi o migracijah (4. septembra 2015). V nadaljevanju sledi naš odziv:

Z (OD)GOVOROM
NAD SOVRAŽNI GOVOR

Svet za odziv na sovražni govor je bil ustanovljen v okviru projekta »Z (od)govorom nad sovražni govor«. Deluje kot samostojno in neodvisno telo.

1. Tvit tiskanega in spletnega medija Glas Trebnje (Twitter, @GLASTrebnje, 29. junij 2015 ob 23.40)

Svet za odziv na sovražni govor je 29. junija 2015 prejel pobudo za odziv na objavo, ki jo je tiskani in spletni medij Glas Trebnje objavil na družbenem omrežju Twitter: *“Križanič: ‘Grčiji treba pomagati, da zažene gospodarstvo.’ Dejstva! Na jugu niso nikoli delali in nikoli ne bodo, podobno kot pri nas Romi!”* Prijavitelj je priložil tudi posnetek zaslona z objavljenim zapisom z dne 29.6.2015. Svet je na podlagi omenjenega tvita podrobneje pregledal tudi druge objave na Twitter profilu tiskanega in spletnega medija Glas Trebnje in pobudo obravnaval na seji 2. oktobra 2015 ter soglasno sklenil, da primer vsebuje potrebne elemente za javni odziv.

Glas Trebnje, ki se predstavlja kot »trebanjski neodvisni medij«, ima na Twitter profilu skoraj 1.300 sledilcev. Uredništvo dnevno objavi tudi po več tvitov, v katerih se opredeljuje do aktualnih dogajanj. Twitter profil medija je neposredno povezan tudi z njegovim Facebook profilom, kar povečuje njihov domet.

Poleg obravnavanega tvita, ki Grke in Rome stereotipno prikazuje kot lenuhe, je Glas Trebnje širil tudi vsebino članka iz revije *Pes moj prijatelj* z naslovom *»Romsko naselje, Dolenjska: Psa zaklala in ga pripravila na kuhanje«*, ko je v tuitu 11. julija 2015 objavil naslov in povezavo do vsebine. Že sam naslov članka spodbuja predsodke o Romih, v odzivih na tuit pa se širjenje sovražnega govora do pripadnikov romske skupnosti še poglobi. Komentator na Twitterju jim npr. odreka človeškost: *»evo pa smo tam, žvau je začela žvau žret«*; komentator tvita, objavljenega na Facebook profilu Glasu Trebnje, pa neposredno poziva k nasilju: *»enih par bomb na žabjek pa bo mir«*. K nasilju pozivajo tudi komentatorji pod samim člankom: *»enkrat bomo mogli tudi sami tem CIGANOM sodit sam po domače, posekat jim roke in jih pustit da sami POCKRAJO - !!!!!!!!!!!«*.

V zadnjem obdobju je ksenofobni govor Twitter profila Glas Trebnje uperjen predvsem proti migrantom in beguncem z Bližnjega vzhoda. Ti so v stališčih uredništva in izboru objavljenih informacij, ki so podkrepljene s fotografijami in video posnetki, prikazani skrajno negativno in s konotacijami kulturnega rasizma: kot nevarnost za prebivalce Evrope in »evropsko« kulturo, ki naj bi jo ogrožala predvsem muslimanska vera beguncev. Ena takih (sicer številnih) objav je tuit (18.9.15) s fotografijo ženske v burki in podnapisom *»Govor Angele Merkel čez nekaj let v nemškem Bundestagu«*, ki naj bi ga povzeli po nemški satirični TV oddaji.

Svet ugotavlja, da Glas Trebnje v številnih objavah na svojih Twitter in Facebook profilih širi in spodbuja sovražnost do različnih manjšinskih in ranljivih skupin, med katerimi so najbolj izpostavljeni Romi, v zadnjem času pa begunci z Bližnjega vzhoda. Sovražni govor opravičuje z »domoljubno« skrbjo za ohranitev »lastnega naroda in evropske kulture«. Sovražni govor Glasu Trebnje je še posebej zaskrbljujoč zaradi dejstva, da gre za medij, katerega uredništvo ne le, da sploh ne odstranjuje vseh neprimernih komentarjev, temveč še samo, brez vsakršnih zadržkov oblikuje in objavlja ksenofobna, islamofobna in šovinistična stališča, ki pri komentatorjih in komentatorkah sprožajo tudi pozive k nasilju.

Z (OD)GOVOROM
NAD SOVRAŽNI GOVOR

Svet za odziv na sovražni govor je bil ustanovljen v okviru projekta »Z (od)govorom nad sovražni govor«. Deluje kot samostojno in neodvisno telo.

2. Facebook strani skupin »Slovenija Zavaruj Meje«, »Radikalna Ljubljana« in »Slovenska milica« (Facebook, daljše časovno obdobje, koncentracija na avgust-september 2015)

Svet za odziv na sovražni govor je od 10. julija 2015 dalje prejel več pobud za odziv na domnevni sovražni govor več javnih skupin na družbenem omrežju Facebook. Prijavitelji so Svetu predlagali obravnavo skupin Radikalna Ljubljana, Slovenija Zavaruj Meje in Slovenska milica. Vzorčno so priložili posnetke zaslona objavljenih fotografij in komentarjev, datiranih od 30. januarja 2015 dalje, ter navedli, da te Facebook strani vsebujejo »številne elemente sovražnega govora«, najbolj očitno pa da gre za nacionalizem, ksenofobijo, homofobijo in sovraštvo do migrantov. Svet je našete Facebook skupine natančneje pregledal in pobudo obravnaval na seji 2. oktobra 2015 ter sklenil, da omenjene javne skupine razširjajo sorodna sporočila in se jih lahko obravnava kot vsebinsko povezano celoto.

Gre za javne Facebook strani, ki so vzniknile ob prihodu beguncev v Slovenijo. Javne skupine na Facebooku delujejo kot neke vrste neformalne organizacije oziroma povezave posameznikov, ki delujejo v smislu podporništva z vsečki. Podrobnejši pregled pokaže, da je bilo na dan 1. november 2015 število všečkov strani Slovenija Zavaruj Meje 18.035, strani Radikalna Ljubljana 1.902, in 632 za stran Slovenska milica.

Na Facebook strani javne skupine Slovenija Zavaruj Meje so se pod pretvezo ohranjanja miru in lastne kulture širile skrajne oblike sovražnega govora, uperjenega zoper begunce z Bližnjega vzhoda. Obravnavani so bili skrajno ponižujoče kot kulturno in mentalno zaostali, celo kot divje živali, katerih cilj naj bi bil genocid nad evropskimi narodi. Z odrekanjem človeškosti in pripisovanjem zlih namenov se jih je radikalno potujevalo, kar služi kot argument v podporo fizičnemu iztrebljanju beguncev (komentarji kot sta »upam, da stopijo na čim več min« ali »Treba bo poseči po strelnem orožju ker ostalo ne zaleže«). Moderatorji sicer svarijo pred uporabo sovražnega govora in opozarjajo, da bodo »komentarji, ki izražajo mnenje na neprimeren način« izbrisani. Tudi vsebina objav na Facebook strani Radikalna Ljubljana je uperjena proti marginaliziranim skupinam, predvsem beguncem in LGBT osebam. Z vizualnim gradivom in sporočili razširja sovražnost (npr. »LGBT degeneriranci«), zavrača idejo sobivanja, enači begunce s pripadniki Islamistične države in nasiljem ter jih predstavlja kot grožnjo slovenskemu narodu in revnejšim prebivalcem. Skupina uporablja besednjak, ki ima mobilizacijski potencial širjenja sovraštva in nestrpnosti v času prihoda večjega števila beguncev v Slovenijo. V komentarjih so stališča še bolj skrajna. Tudi odprta Facebook stran Slovenska milica sovražnost, uperjeno proti beguncem in migrantom v Evropi, širi pod krinko domoljubja in varovanja lastne države ter kulture. Kljub formalnim opozorilom administratorjev, da skupina ne podpira nasilja in ne poziva k njemu, pa dejanske objave in komentarji razgaljajo skrajno izključevalna nacionalistična in islamofobna stališča skupine. Tako so med drugim pozivali k združevanju Evropejcev za ohranitev »lastne identitete«, ki jo po njihovem ogroža »masovno priseljevanje iz Afrike in Azije, širjenje islama po Evropi, sistematično posiljevanje 'naših' hčera, napad na 'našo družino'«. Zgovorne so bile tudi objavljene fotografije (delili so jih s Facebook profila Slovenija Zavaruj Meje, kar kaže na medsebojno povezanost stališč), ki migrante in begunce reducirajo na množico, ki v Evropo prinaša nasilje. Samooklicani »varuhi« države sicer zagotavljajo, da nasilja ne podpirajo, vendar pa v objavah na Facebook strani k njemu implicitno pozivajo: »pripravlja se teren za eno največjih obdobj v svetovni zgodovini«, »naša zadnja bitka se je začela«.

Z (OD)GOVOROM
NAD SOVRAŽNI GOVOR

Svet za odziv na sovražni govor je bil ustanovljen v okviru projekta »Z (od)govorom nad sovražni govor«. Deluje kot samostojno in neodvisno telo.

3. Damir Črnčec: »Prižgimo kresove!« (Reporter, 24. avgust 2015)

Svet za odziv na sovražni govor je 25. avgusta 2015 prejel pobudo za odziv na članek »Prižgimo kresove!« avtorja Damirja Črnčeca, objavljenega v reviji Reporter dan prej. Svet je pobudo obravnaval na seji 2. oktobra 2015 ter z večino glasov* sklenil, da primer vsebuje potrebne elemente za javni odziv.

V prvem delu prispevka avtor predstavi svoj pogled na grozodejstva, ki da so jim bili od 16. stoletja dalje izpostavljeni prebivalci in prebivalke na področju današnje Slovenije. Njegova zgodba o štirih totalitarizmih (islamski, komunistični, fašistični in nacistični) se začne in konča z *»islamskim radikalizmom«*. Začne se s turškimi vpadi v 16. stoletju, ko so *»Turki [...] ropali, požigali, posiljevali in plenili«*, in konča z aktualnimi *»nezakonitimi migracijami pretežno islamske populacije,«* med enim in drugim pa naj bi ne bilo bistvene razlike: *»nezakonite migracije«* eksplicitno obravnava kot *»bolj prefinjeno verzijo turških vpadov«*. Pravzaprav naj bi bile – po njegovem – današnje migracije za obstoj *»judovsko-krščanskih vrednot in korenin Evrope«* še nevarnejše, saj so prebežniki mladi, Evropejci pa stari, nataliteta prvih je visoka, drugih nizka, povrh vsega pa lastna demokratična načela Evropi nalagajo pozitiven odnos do migrantov, ki nevarno ogrožajo njen obstoj. Avtor uporabi strah pred infiltriranjem teroristov med begunce za poziv, da *»se tega zavedamo in ukrepamo, še preden bo prepozno«*.

S tem zlorabi zgodovinske predstave o zavojevalskih Turkih in aktualne strahove pred terorizmom za razširjanje retorike o grozeči islamski nevarnosti. Naslov prispevka *»Prižgimo kresove!«* je jasna prisposoda samoorganizacije in mobilizacije pred grozečo nevarnostjo vdora. Čeprav ne poziva eksplicitno na pogrom nad migranti, spodbuja in razširja rasistične predsodke s tem, ko jih razglaša za nevarnost obstoju Evrope. Tovrstno retoriko multiplicirajo tudi odzivi na prispevek v spletni izdaji, navedeni pod njim, od katerih se niti avtor niti uredništvo ne distancirata.

Z (OD)GOVOROM
NAD SOVRAŽNI GOVOR

Svet za odziv na sovražni govor je bil ustanovljen v okviru projekta »Z (od)govorom nad sovražni govor«. Deluje kot samostojno in neodvisno telo.

4. Facebook profil Zmaga Jelinčiča Plemenitega (Facebook, daljše časovno obdobje, koncentracija na junij-september 2015)

Svet za odziv na sovražni govor je 26. avgusta 2015 prejel pobudo za odziv na javno Facebook stran Zmaga Jelinčiča Plemenitega. Prijavitelj je konkretno izpostavil objavo z dne 26. avgusta 2015, ko je avtor zapisal: *»Naši otroci ne morejo na morje, sodrgo bodo pa namestili na Debeli rtič. Za časa Tita so se tam zdravili otroci, zdaj se bodo trenirali potencialni teroristi.«* Prijavitelj je Svetu na podlagi tega predlagal obravnavo. Svet je pregledal prijavljeno Facebook stran in pobudo obravnaval na seji 2. oktobra 2015 ter soglasno sklenil, da primer vsebuje potrebne elemente za javni odziv.

Omenjena objava Zmaga Jelinčiča je uperjena proti beguncem kot družbeni manjšini, ki je postavljena v izrazito ranljiv položaj. Ne gre za osamljen primer, saj avtor vsebine s ksenofobno in rasistično retoriko do beguncev objavlja sistematično. Jelinčič v svojih izjavah begunce obravnava kot potencialno nevarnosti (komentar 1.6.2015: *»Glede na begunce se bomo kmalu morali Slovenci izseliti iz države«*, komentar 14.9.2015: *»Ameriške televizijske hiše se sprašujejo, ali bo še obstajala Evropa po MUSLIMANSKI invaziji«*), in njihov prihod označi s ksenofobno govorico (komentar 12.9.2015: *»MUSLIMANI zavzemajo Vatikan, kupujejo nepremičnine, trgovine in podobno. In se slikajo pred cerkvijo Sv. Petra kjer bo vihrala njihova zastava«*).

Objave Zmaga Jelinčiča Plemenitega je možno šteti za obliko njegovega političnega delovanja, saj gre za predsednika zunajparlamentarne Slovenske nacionalne stranke. Jelinčič prihod beguncev populistično zlorablja za razširjanje predsodkov in nestrpnosti ter mobiliziranje politične podpore. Svet ocenjuje, da objave s protibegunsko vsebino Zmaga Jelinčiča na njegovi Facebook strani vsebujejo elemente sovražnega govora, ki jih nekdanji poslanec zavestno uporablja kot sredstvo mobilizacije političnih podpornikov.

5. Grafiti

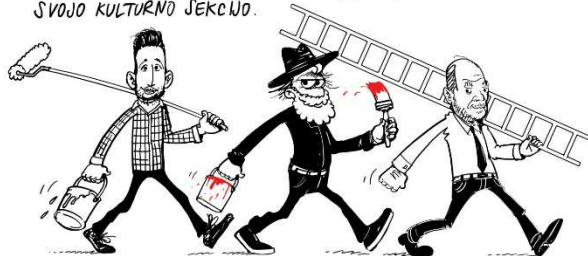
(1. julij 2015, Ljubljana)

Svet za odziv na sovražni govor je 1. julija 2015 prejel pobudo za odziv na sovražne grafite na Jamovi ulici v Ljubljani. Prijavitelj je na Svet naslovil tudi vprašanje o možnostih konkretnega ukrepanja. Svet se je na seji 2. oktobra 2015 odločil na prijave, ki zadevajo grafite s hujskaško vsebino proti manjšinam, reagirati s karikaturo:

NEKEGA DNE SE JE V LJUBLJANI POJAVIL
TALE KSENOFOBEN GRAFIT:

SVET ZA ODZIV NA SOVRAŽNI GOVOR JE POSLAL V AKCIJO
SVOJO KULTURNO SEKCIO.

Z NEKAJ BELJENJA IN MALO PISANJA PREDLAGAMO
TELE VARIANTE:

1. ENOLOŠKA, V SKLADU S SLOVENSKO TRADICIJO

2. EKONOMSKA, IZVOZNO NARAVNANA

3. POLITIČNO-FILOZOFSKA

Z ODGOVOROM
NA SOVRAŽNI GOVOR

Svet za odziv na sovražni govor je bil ustanovljen v okviru projekta »Z (od)govorom nad sovražni govor«. Deluje kot samostojno in neodvisno telo.

eea
grants

S tem odzivom se Svet za odziv na sovražni govor odziva le na prijavljene primere. Prav gotovo je podobnih in še hujših primerov sovražnega govora na spletu, še posebej na družbenih omrežjih, še veliko. Ob tem izražamo podporo vsem, ki na te govore opozarjajo in se nanje odzivajo. Sprotni odziv na samih spletnih platformah, kjer se sporne vsebine pojavljajo, je namreč najbolj ustrezen odziv, saj se noben forum ne more odzvati na vse, kar je objavljeno na spletu.

Med obravnavanjem prijav je Svet spričo naraščanja sovražnega govora zoper begunce tudi javno pozval k bolj odgovorni javni razpravi o migracijah. Med drugim smo državne organe pozvali, da pri obravnavanju primerov javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti ponovno preučijo priporočilo Varuha človekovih pravic RS, da bi se tovrstna dejanja, storjena prek spleta, preganjala tudi kot prekršek. Na podlagi izjave predstavnika vlade ob obravnavi poročila Varuha v Državnem zboru 22. oktobra 2015 lahko sklepamo, da so pristojni državni organi – policija, državno tožilstvo in vrhovno sodišče – sprejeli razlago, da bodo tudi splet šteli kot javni prostor. S tem bodo ustvarjeni pogoji, da se na podlagi *Zakona o varstvu javnega reda in miru* z globo lahko kaznujejo storilci kršitev javnega reda in miru, tudi ko gre za objave na spletu, ki imajo namen vzbujati narodnostno, rasno, spolno, etnično, versko, politično nestrpnost ali nestrpnost glede spolne usmerjenosti. To novo razlago in ustrezno delovanje pristojnih državnih organov bo potrebno preizkusiti v praksi, vključno s sodno presojo. Zato Svet poziva, da se očitne primere sovražnega govora na javno dostopnih spletnih vsebinah in družbenih omrežjih prijavi policiji.

Svet podpira vse iniciative in javne pozive k ničelni toleranci do nehumanega izražanja o begunski krizi in k spoštovanju načel človečnosti in dostojanstva. Hkrati poziva najvišje predstavnike države, vključno s predsednikom republike, predsednikom vlade, in predsednikom državnega zbora, kakor tudi vse druge politične akterje in mnenjske voditelje, da v javnosti jasno izrazijo obsodbo sovražnega govora do beguncev.

Svet za odziv na sovražni govor smo (po abecednem vrstnem redu):

Mitja Blažič
Zlatan Čordić – Zlatko
Ciril Horjak – dr. Horowitz
Metka Mencin Čeplak, *podpredsednica Sveta*
Lija Mihelič
Brankica Petković
Nataša Pirc Musar, *predsednica Sveta*
Jernej Rovšek, *podpredsednik Sveta*
Lea Širok

* Vse odločitve Sveta so bile sprejete soglasno, razen ene. V primeru članka v Reporterju »Prižgimo kresove!«, avtorja Damirja Črnčeca, je proti glasovala Nataša Pirc Musar.

Obrazložitev odklonilnega stališča Nataše Pirc Musar:

»Z avtorjem se v njegovih tezah nikakor ne strinjam, kot tudi ne moji kolegi, ki so glasovali za odziv. A sama v tem primeru menim, da za naš odziv ni bistveno moje oz. naše nestrinjanje s tekstom, ampak je bistveno le to, če besede vsebujejo elemente sovražnega govora iz definicije, ki jo Svet uporablja pri svojih presojah. Damir Črnčec je v svojem tekstu podal svoj pogled na migracije in to stališče moram kot oseba, ki verjame v pravico do svobode izražanja (seveda z vsemi njenimi omejitvami), dopustiti. Dopustiti zato, ker moramo drugače misleči poslušati tudi argumente drugih in dopustiti kritično razpravo o tem največjem migrantskem valu po drugi svetovni vojni na evropskih tleh. Z našim odzivom vedno poskušamo pokazati, kje so meje svobode izražanja in kdaj se mora le ta kakšni drugi pravici umakniti, umakniti takrat, ko nekdo prekorači nek standard, ki je v govoru še dopusten. Pri Damirju Črnčecu vztrajam, da je njegov govor še sprejemljiv. Razumem ga kot poziv, da naj ukrepajo pristojne institucije, ki naj pripelje do rešitev te migrantske krize, in ne kot poziv na sovražnost proti migrantom.«

Obrazložitev pritrdilnega stališča Mitje Blažiča:

»Ker je bilo stališče o tekstu Damirja Črnčeca: 'Prižgimo kresove!' sprejeto z večino, in ne s soglasjem, podajam obrazložitev, zakaj menim, da tekst presega okvire t. i. drugačnega mnenja. Avtor zavestno vzporeja nasilne turške osvajalske pohode v preteklosti z begom ljudi pred vojno in bedo v sedanjosti. Begunce prikazuje kot orodje v rokah teroristične organizacije za nasilno iztrebljanje sedanjih prebivalcev Evrope, t. i. evropske kulture in krščanstva. S konstrukcijo podobe beguncev, kot javnih hudičev, značilnim za diskurz moralne panike, avtor širi, razpihuje, spodbuja in opravičuje ksenofobijo in diskriminacijo migrantov, ki temelji na nasilnemu nacionalizmu in etnocentrizmu. Posebej pa skrbi poziv k prižiganju kresov, ki ga je moč razumeti tudi kot poziv k samoorganizaciji nasilne 'obrambe pred tujci'. Zaradi zavestnega in namenskega vzporejanja neprimerljivih zgodovinskih dogodkov in zaradi pozivanja k 'obrambi pred zlom' menim, da pisanje Črnčeca vsebuje elemente sovražnega govora, ki lahko, če ostane brez reflektiranega odziva, prispeva k razraščanju sovraštva do beguncev.«